

Η ευελιξία στην αγορά εργασίας αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη ανάκαμψης!

3 Νοεμβρίου 2016

Επισκόπηση

- Τα τελευταία χρόνια έγινε συντονισμένη προσπάθεια να δημιουργηθεί και στην Ελλάδα μία πιο ευέλικτη αγορά εργασίας, με στόχο να αμβλυνθούν οι αρνητικές, στην απασχόληση, επιπτώσεις των μέτρων λιτότητας που εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος προσαρμογής. Ήδη η χώρα διαθέτει ένα πλαίσιο εργασιακών σχέσεων παρόμοιο με άλλων ευρωπαϊκών χωρών και, ως αποτέλεσμα, η ανεργία φαίνεται ότι υποχωρεί ή έχει τουλάχιστον σταματήσει να αυξάνεται. Όμως, η βελτίωση των κανόνων της αγοράς εργασίας δεν μπορεί από μόνη της να δημιουργήσει μαζικά νέες θέσεις εργασίας και να αυξήσει με διατηρήσιμο τρόπο τα εισοδήματα. Αυτό που ακόμη παραμένει ζητούμενο είναι η απελευθέρωση των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών. Κάτι τέτοιο θα ενίσχυε την ανταγωνιστικότητα και θα έδινε στην οικονομία την αναπτυξιακή ώθηση που χρειάζεται για την ταχύτερη απορρόφηση της υψηλής ανεργίας, καθώς και τη συμπίεση των φαινομένων αδήλωτης και απλήρωτης εργασίας. Η μέχρι σήμερα πρόοδος στις μεταρρυθμίσεις που τελικά απελευθερώνουν τις αναπτυξιακές δυνάμεις της χώρας δυστυχώς δεν είναι αρκετή για να καλυφθεί η μεγάλη απόσταση που μας χωρίζει από τις ανοιχτές και δυναμικές οικονομίες που συνδυάζουν θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, υψηλή απασχόληση, αποτελεσματικό κράτος και καλούς θεσμούς. Έτσι, η χώρα μας στερείται τη σημαντική αναπτυξιακή δυναμική που θα της έδινε η εκλογίκευση του ρυθμιστικού πλαισίου της αγοράς εργασίας αν συνοδευόταν από αντίστοιχες μεταρρυθμίσεις και στους υπόλοιπους τομείς. Συνεπώς είναι ανεδάφικο να επιδιώκουμε την επαναφορά στο προ του 2009 ρυθμιστικό πλαίσιο της αγοράς εργασίας, το οποίο κατά την προσφιλή ελληνική πρακτική ήταν περρυθμισμένο, ενώ ταυτόχρονα συντηρούσε την υψηλή ανεργία νέων και γυναικών, την αδήλωτη εργασία και την εισφοροδιαφυγή. Η «ζούγκλα» στην αγορά εργασίας δεν είναι πρόσφατο φαινόμενο και σίγουρα δεν αφορά τη λειτουργία των οργανωμένων επιχειρήσεων. Γι' αυτό οιαδήποτε προσπάθεια για την επαναφορά των στρεβλώσεων στην αγορά εργασίας θα είναι αντιπαραγωγική και θα χειροτερεύει τις προοπτικές για την απασχόληση. Από την άλλη πλευρά, χωρίς εντατικοποίηση των προσπαθειών για την πραγματική απελευθέρωση των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών, οι ρυθμίσεις στην αγορά εργασίας από μόνες τους δεν πρόκειται να φέρουν ουσιαστική καλύτερηση και θα διατηρηθούν τα κοινωνικά αδιέξοδα, που προκαλεί η υψηλή ανεργία.
- Παρά τη βελτίωση που καταγράφεται στο οικονομικό κλίμα και την καταναλωτική εμπιστοσύνη, οι προσδοκίες των επιχειρήσεων παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα, ενώ τα νοικοκυριά εξακολουθούν να εκφράζουν απαισιοδοξία όσον αφορά κυρίως στην οικονομική τους κατάσταση και την εξέλιξη της ανεργίας. Ο όγκος των λιανικών πωλήσεων που αυξήθηκε (+9,6% χωρίς καύσιμα) τον Ιούλιο 2016 λόγω της επιβολής περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων πέρυσι, επιστρέφει σε αρνητική τροχιά (-1,7% χωρίς καύσιμα) τον Αύγουστο (-2,2% χωρίς καύσιμα το Α' εξάμηνο), κυρίως λόγω της πτώσης που καταγράφεται στα super markets και τα καταστήματα τροφίμων, ποτών και καπνού, την ώρα που οι πωλήσεις σε πολυκαταστήματα και σε είδη ένδυσης και υπόδησης κινούνται ανοδικά. Η συνολική χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα συνέχισε να μειώνεται τον Σεπτέμβριο, όπως και οι καταθέσεις των νοικοκυριών, γεγονός το οποίο μπορεί να συνδέεται και με την έναρξη καταβολής των δόσεων του ΕΝΦΙΑ.
- Η έκθεση Doing Business in 2017 καταγράφει για την Ελλάδα μια στασιμότητα των μεταρρυθμίσεων του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, την ώρα που άλλες χώρες καταβάλλουν πιο έντονα από ποτέ προσπάθειες ενίσχυσης ενός φιλικού προς τις επενδύσεις πλαισίου λειτουργίας της οικονομίας. Ως αποτέλεσμα, η συγκριτική θέση της χώρας έχει υποχωρήσει στην προτελευταία θέση της ΕΕ28. Ενδεικτικά, ένας νέος υπόδεικτης που αποτυπώνει τις επιπτώσεις μιας διορθωτικής δήλωσης ΦΠΑ και φόρου εισοδήματος από μια επιχείρηση, για την επιστροφή ΦΠΑ, δείχνει όχι μόνο την πολυπλοκότητα της σχετικής διαδικασίας στην Ελλάδα αλλά και τους πολύ μεγάλους χρόνους επιστροφής του ΦΠΑ.

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist
E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

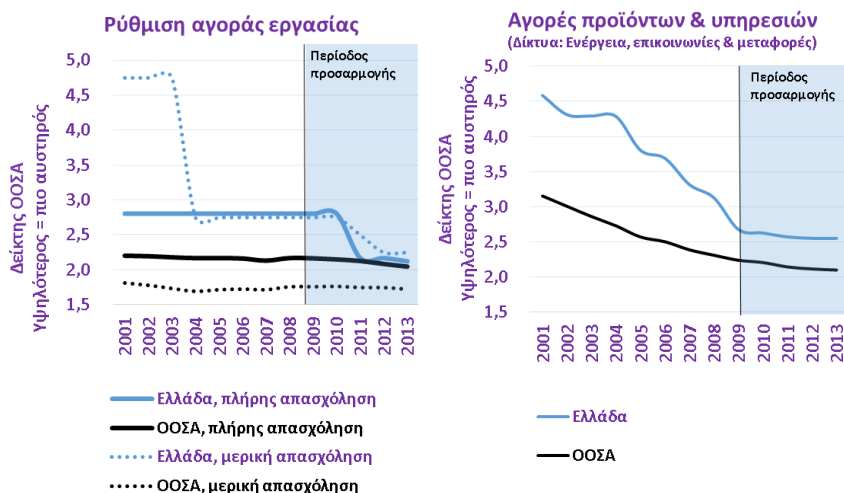
Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor
E: mmitsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor
E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Ρύθμιση αγορών (εργασίας, προϊόντων & υπηρεσιών)

(Δείκτες ρύθμισης αγοράς εργασίας ΟΟΣΑ και ρύθμισης αγορών δικτύων 2013)

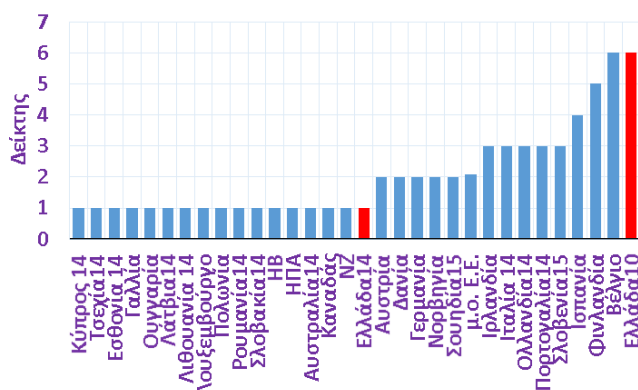
Εργασιακές σχέσεις στα χρόνια της κρίσης

Στην Ελλάδα, στα χρόνια της κρίσης, τα στοιχεία που υπάρχουν ως προς την εξέλιξη της ρύθμισης της αγοράς εργασίας από το [Ινστιτούτο για προχωρημένες μελέτες στα εργασιακά ζητήματα του Πανεπιστημίου του Άμστερνταμ](#) καταγράφουν την επίπτωση των μεταρρυθμίσεων που έχουν εφαρμοστεί στο πλαίσιο των προγραμμάτων προσαρμογής. Πριν τις μεταρρυθμίσεις, υπήρχε ένα πλαίσιο υψηλής ρυθμιστικής παρέμβασης όπου η Ελλάδα είχε ακραίες τιμές στην κατάταξη των διάφορων χωρών σε μια σειρά κρίσιμων δεικτών, όπως τα ορίζουν οι ερευνητές του Πανεπιστημίου του Άμστερνταμ. Ειδικά, σε ό,τι αφορά το μηχανισμό καθορισμού του κατώτατου μισθού και των αυξήσεων μισθών η χώρα μας κατατασσόταν πρώτη στην κατηγορία που περιγράφεται ως εξής: «α) κεντρική διαπραγμάτευση μεταξύ κορυφαίων εργοδοτικών και εργατικών οργανώσεων με ή χωρίς κυβερνητική εμπλοκή, και / ή κυβερνητική επιβολή επιπέδου μισθών ή και πάγωμα μισθών και με ρήτρες υποχρεωτικής εκχειρίδας, β) άτυπη συγκέντρωση διαπραγμάτευσης σε ισχυρά συνδικάτα με μονοπωλιακή δύναμη και γ) εκτενής πρακτική καθορισμού μισθών και εξαιρετικά υψηλός βαθμός συντονισμού που επηρεάζεται από μεγάλες εταιρείες». Με τις μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν έκτοτε, χωρίς να καταργηθούν οι συλλογικές διαπραγματεύσεις όπως εσφαλμένα αναφέρεται δημοσίως, ο κατώτατος εθνικός μισθός ορίζεται από την Πολιτεία και ο μηχανισμός μισθολογικών αναπροσαρμογών έχει μετατοπισθεί προς ένα πλαίσιο μη συντονισμένης διαπραγμάτευσης στο επίπεδο επιμέρους επιχειρήσεων ή και εκμεταλλεύσεων αλλά και στο επίπεδο συλλογικών φορέων εκπροσώπησης. (Διάγραμμα 1, 2, 3). Τονίζεται ότι η διαμόρφωση αυτών των δεικτών που αποτυπώνουν το βαθμό συντονισμού καθώς και τα χαρακτηριστικά του μηχανισμού διαπραγμάτευσης εξαρτάται και από λοιπά χαρακτηριστικά της δομής και του πλαισίου διαπραγμάτευσης, των οποίων η επίδραση μπορεί να μην είναι εξαρχής εμφανής, αλλά στην πράξη καθοριστική.

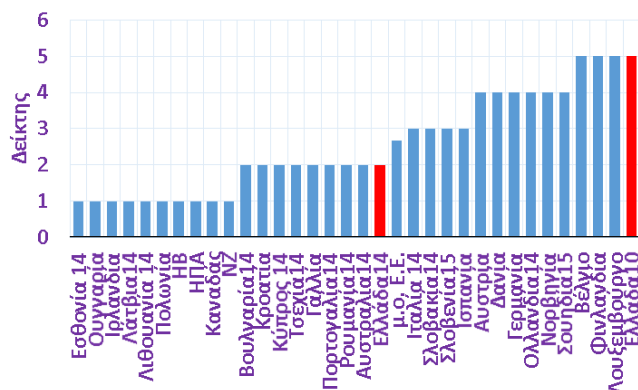
Μια τέτοια περίπτωση είναι αυτή της υποχρεωτικής συμμετοχής στη διαδικασία διαιτησίας, όταν σε αυτή καταφεύγει το ένα μέρος (στην περίπτωση της Ελλάδας, συνήθως προσφυγή είναι εκ μέρους των συνδικάτων). Η Ελλάδα καταγράφεται ως η μόνη χώρα στην οποία ισχύει η δυνατότητα μονομερούς προσφυγής και μάλιστα με δεσμευτικές αποφάσεις, μια διαδικασία που στο βαθμό που ορίζεται από τη νομοθεσία είναι απόρροια κρατικής παρέμβασης στην διαπραγμάτευση. Σημειώνεται ότι σε διάφορες χώρες το κράτος παρέχει υποδομές για τη διαδικασία διαιτησίας ή μεσολάβησης είτε άμεσα είτε έμμεσα, μέσω της αναγνώρισης σχετικής αρμοδιότητας δικαστηρίων ή σε άλλες περιπτώσεις επειδή παρεμβαίνει το ίδιο στην περίπτωση μη επίτευξης συμφωνίας (στην Ιταλία με την επιβολή περιόδου «πериουλλογής» /cooling off period). Ελάχιστες είναι, όμως, οι περιπτώσεις όπου το κράτος ή η δομή των θεσμών επιβάλλουν υποχρεωτική διαιτησία. Έτσι, στην Μάλτα έχει υιοθετηθεί η υποχρεωτική διαιτησία σε γενικότερο πλαίσιο, ως μέρος της προσπάθειας επιτάχυνσης της δικαιοσύνης, και δεν αφορά ειδικά τις εργασιακές σχέσεις. Μάλιστα, στην περίπτωση της Κροατίας αυτή η παρέμβαση λειτουργεί αρνητικά για τα εργατικά συνδικάτα, καθώς η υποχρεωτική διαιτησία επιβάλλεται πριν την κήρυξη απεργίας! Μόνο στην Ελλάδα η δομή της υποχρεωτικής διαιτησίας έχει και το χαρακτηριστικό της μονομερούς προσφυγής που οδηγεί σε δεσμευτικό για όλα τα μέρη αποτέλεσμα (Διάγραμμα 4). Τονίζεται ότι αυτή η παγκόσμια ιδιαιτερότητα της Ελλάδας είχε καταργηθεί με το Νόμο 4046/12, αλλά η κατάργηση αυτή κρίθηκε αντισυνταγματική με την απόφαση ΣΤΕ 2307/14 και έχει ανατραπεί νομοθετικά το 2014.

Όμως, πριν το 2012, η επίπτωση της διαιτησίας συμπληρωνόταν και από συγκεκριμένους δεσμευτικούς κανόνες και διαδικασίες σε ό,τι αφορά την επεκτασιμότητα και τη συρροή των συμβάσεων στο σύνολο των επιχειρήσεων κάθε κλάδου, οι οποίες δεν έχουν ισχύ

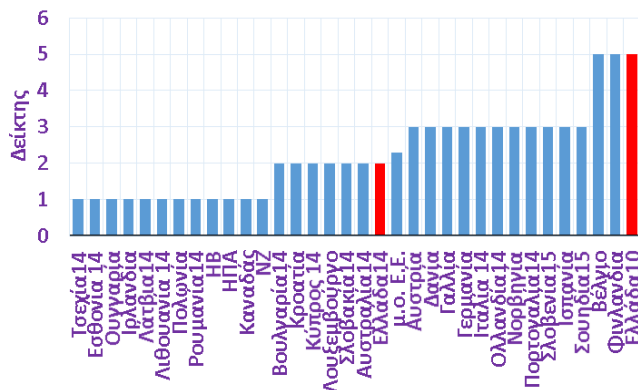
Διάγραμμα 1: Είδος διαπραγμάτευσης για μισθούς. Υψηλότερο =το κράτος επιβάλλει τη διαπραγμάτευση με κανόνες, χαμηλότερο =αυστόνιστη διαπραγμάτευση. (Data Base on Institutional Characteristics of Trade Unions, Wage Setting, State Intervention and Social Pacts, 1960-2014 (ICTWSS) Version 5.0. AmsterdamInstituteforAdvancedlabourStudies)

Διάγραμμα 2: Συντονισμός διαπραγμάτευσης. Υψηλότερο =κεντρικός και μέγιστος συντονισμός, χαμηλότερο =αυστόνιστη διαπραγμάτευση κυρίως σε επίπεδο εταιρείας. (ICTWSS, 2014)

Διάγραμμα 3: Επίπεδο διαπραγμάτευσης. Υψηλότερο =κεντρικά, χαμηλότερο = σε επίπεδο εταιρείας. (ICTWSS, 2014)

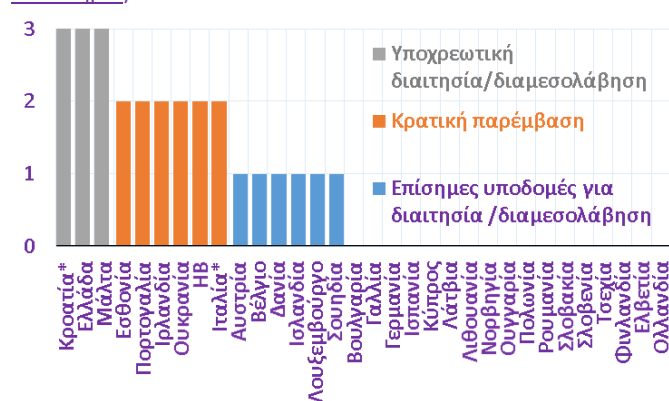

πλέον στη χώρα μας, όπως καταγράφουν και τα στοιχεία του Πανεπιστημίου του Άμστερνταμ. Σε ό,τι αφορά στο θέμα της συρροής, δηλαδή στην υποχρεωτική εφαρμογή των πιο ευνοϊκών για τους εργαζόμενους συμφωνιών που επιτυγχάνονται σε υψηλότερο κεντρικό επίπεδο και στο επίπεδο χαμηλότερων ιεραρχικά συμφωνιών, όπως είναι αυτές που υπάρχουν σε κλαδικό επίπεδο ή σε επίπεδο επιχείρησης για παράδειγμα, η Ελλάδα είχε την υψηλότερη ρύθμιση πριν τις μεταρρυθμίσεις, ενώ το 2014 είχε πλέον ενταχθεί στην ομάδα των χωρών με τη χαμηλότερη ρύθμιση όπως είναι το Βέλγιο, η Δανία κλπ (Διάγραμμα 5). Αυτή η μεταβολή εκφράζει την αναβάθμιση της σημασίας των επιχειρησιακών συμβάσεων. Αντίστοιχες μεταρρυθμίσεις καταγράφονται και στο επίπεδο της επεκτασιμότητας, δηλαδή του βαθμού στον οποίο οι συλλογικές συμβάσεις που συμφωνούνται από τους εμπλεκόμενους εταίρους μπορεί να επηρεάζουν και εταιρείες που δεν είναι μέλη των οργανώσεων που συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις και συμβάσεις αυτές, με την κατάργηση της επεκτασιμότητας, όπως π.χ. στη Γαλλία και την Ισπανία (Διάγραμμα 6). Ο συνδυασμός των τριών αυτών χαρακτηριστικών, δηλαδή της δυνατότητας μονομερούς προσφυγής σε υποχρεωτική διαιτησία, της επεκτασιμότητας και της συρροής είχε λειτουργήσει στα χρόνια πριν την κρίση ως ένας μηχανισμός αύξησης των αποδοχών με έντονα χαρακτηριστικά αυτοματισμού, ανεξάρτητα των επιδόσεων και της παραγωγικότητάς, ειδικά σε ορισμένους κλάδους και τομείς της οικονομίας αλλά και σε ορισμένα επαγγέλματα, πλήττοντας τελικά την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Πρέπει να τονιστεί στο σημείο αυτό ότι και οι δανειστές δεν είχαν κατανοήσει στα πρώτα χρόνια της κρίσης ότι το πρόβλημα ανταγωνιστικότητας της οικονομίας σε ό,τι αφορά το μισθολογικό κόστος, δεν ήταν «οριζόντιο», αλλά εντοπιζόντανε μάλλον σε θύλακες προνομίων ανεξαρτήτως επιδόσεων. Στις περιπτώσεις αυτές καταγραφόταν και η μεγαλύτερη παρέμβαση, εμφανής ή αφανής, του κράτους ως εγγυητή αυτών των προνομίων. Στο πλαίσιο αυτό, οι οριζόντιες πολιτικές «εσωτερικής υποτίμησης», είχαν ως αποτέλεσμα το κόστος της «προσαρμογής» να επιμερίζεται και σε εκείνους στους οποίους δεν υπήρχε αναντιστοιχία αμοιβών-παραγωγικότητας, δηλαδή τους εργαζόμενους και τις επιχειρήσεις του ανταγωνιστικού ιδιωτικού τομέα.

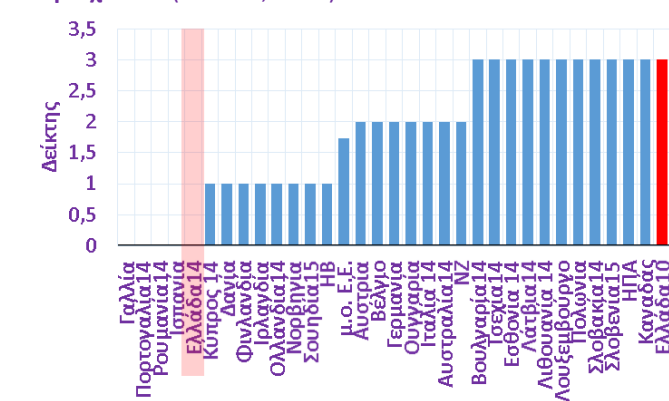
Οι προαναφερόμενες εξελίξεις αποτυπώνουν μεταβολές σε ένα μέρος μόνο του πλαισίου που αφορά τα δικαιώματα των εργαζομένων και τη λειτουργία των θεσμών που αφορούν τις εργασιακές σχέσεις. Επιπλέον, τα στοιχεία του Πανεπιστημίου του Άμστερνταμ καταγράφουν το πλαίσιο που αφορά στο δικαίωμα συνδικαλισμού στον ιδιωτικό τομέα και το δημόσιο τομέα, δηλαδή το δικαίωμα για συλλογική εκπροσώπηση σε διαπραγματεύσεις και το δικαίωμα για απεργία και στους δυο τομείς της οικονομίας. Η Ελλάδα λαμβάνει υψηλές βαθμολογίες για τα δικαιώματα των εργαζομένων, σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, με μόνη εξαίρεση τους περιορισμούς που υπάρχουν για τα σώματα ασφαλείας και το δικαστικό σώμα.

Σε ό,τι αφορά στη ρύθμιση απολύσεων εν προκειμένω για συμβάσεις πλήρους απασχόλησης, μια άλλη βάση δεδομένων που έχει στοιχεία που συμπληρώνουν αυτά του πανεπιστημίου του Άμστερνταμ, δηλαδή η βάση δεδομένων ρύθμισης της αγοράς εργασίας του ΟΟΣΑ, καταγράφει πλέον για την Ελλάδα μια εικόνα απόλυτα συμβατή με το μέσο όρο που επικρατεί στον ΟΟΣΑ με κύρια διαφορά την έμφαση στην επαναπρόσληψη αντί της αποζημίωσης στην περίπτωση που μια απόλυση κριθεί άδικη (Διάγραμμα 7). Σε ό,τι αφορά στις ομαδικές απολύσεις, παρατηρούμε ότι, πάντα σύμφωνα με τα στοιχεία που καταγράφει ο ΟΟΣΑ, η Ελλάδα συνεχίζει να έχει μια συγκριτικά αυστηρή προσέγγιση ως προς τον ορισμό των ομαδικών απολύσεων, Διάγραμμα 8, καθώς και ένα σχετικά υψηλό κόστος για την επιχείρηση που αναγκάζεται κάτω από εξαιρετικά δυσάρεστες εξελίξεις και την πίεση επιβίωσης να προχωρήσει σε ομαδικές απολύσεις.

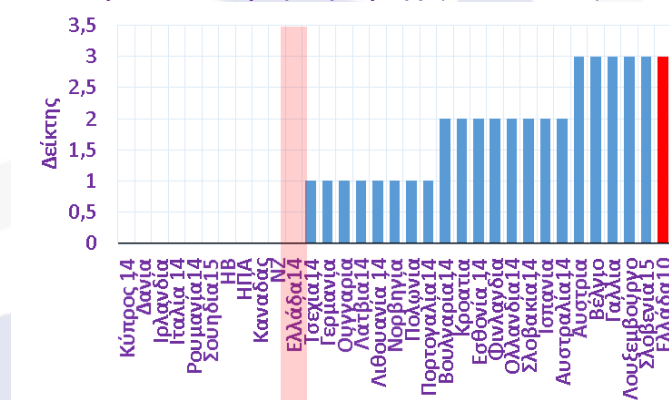
Διάγραμμα 4: Παρεμβάσεις κράτους σε διαδικασία διαιτησίας καμεσολάβησης στην επίλυση διαφορών εργασιακών σχέσεων. (FedEE Global, The Federation of International Employers, ως ισχύει σήμερα. Σημ. (*) Στην Κροατία η μεσολάβηση είναι υποχρεωτική πριν την κήρυξη απεργίας και στη Μάλτα η διαμεσολάβηση πριν οποιαδήποτε προσφυγή σε δικαστήριο)

Διάγραμμα 5: Επίπεδο συρροής. Ψηλότερο = υψηλότερο επίπεδο συμφωνιών εφαρμόζει σε χαμηλότερα επίπεδα όταν έχει πιο ευνοϊκές για τον εργαζόμενο προβλέψεις, χαμηλότερο = οι συμβάσεις σε επίπεδο επιχείρησης υπερیشούν. (ICTWSS, 2014)

Διάγραμμα 6: Επεκτασιμότητα. Ψηλότερο = Οι συλλογικές συμβάσεις που συμφωνούνται από εταίρους δεσμεύουν και επιχειρήσεις που δεν είναι μέλη των μερών που κατέληξαν στη συμφωνία. Χαμηλότερο = δεν προβλέπεται κάτι τέτοιο από το νόμο / δεν υπάρχει ισοδύναμο αποτέλεσμα στην πράξη. (ICTWSS, 2014)

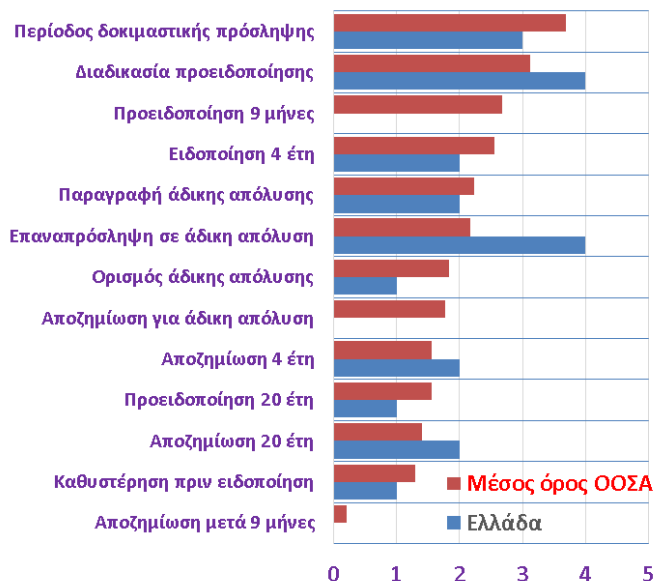
Συνολικά, τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα έχει προσεγγίσει το μέσο όρο του ΟΟΣΑ σε ό,τι αφορά στην αυστηρότητα της ρύθμισης της μη πλήρους απασχόλησης, χωρίς όμως να φτάνει στα μέσα επίπεδα του ΟΟΣΑ (Διάγραμμα πρώτης σελίδας). Αντίθετα, η Ελλάδα έχει φτάσει τα επίπεδα αυτά σε ό,τι αφορά στη ρύθμιση της πλήρους απασχόλησης, κατατασσόμενη μάλιστα και σε καλύτερη θέση σε σύγκριση με τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ που είναι και μέλη της ΕΕ. Το τελευταίο ισχύει τουλάχιστον σε ό,τι αφορά στους δείκτες ρύθμισης του ΟΟΣΑ και τους σχετικούς υπο-δείκτες που αφορούν στους όρους και τις προϋποθέσεις για απολύσεις και ομαδικές απολύσεις κάτω από συνθήκες πλήρους απασχόλησης, καθώς και τους περιορισμούς σε ό,τι αφορά στο είδος απασχόλησης και τη διάρκεια «δανεισμού» μισθωτών, όπως και τις ανανεώσεις συμβάσεων ορισμένου χρόνου.

Παρατηρούμε, συνεπώς, ότι οι δείκτες του ΟΟΣΑ σε ό,τι αφορά τη μη πλήρη απασχόληση δεν εξετάζουν ορισμένες πτυχές που έχουν αυξημένο ενδιαφέρον για την Ελλάδα, ειδικά στην παρούσα συγκυρία. Αυτές οι πτυχές είναι ειδικότερα ο χρόνος εργασίας όσων απασχολούνται με συμβάσεις μερικής απασχόλησης και ο έλεγχος τήρησης του ωραρίου από τις εποπτικές αρχές. Αυτή η παράμετρος έχει αυξημένη σημασία στο βαθμό που υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι οι αυξημένοι έλεγχοι των αρχών για την τήρηση της εργασιακής νομοθεσίας, ειδικά σε λιγότερο οργανωμένες επιχειρήσεις, έχουν οδηγήσει στην μεταφορά αδήλωτης εργασίας σε δηλωμένη εργασία μερικής απασχόλησης, ακόμα και όταν έχουμε στην πράξη πλήρη απασχόληση, με αποτέλεσμα ουσιαστικά τη μετατόπιση της «μαύρης» εργασίας σε μια γκριζιά ζώνη «ημιδηλωμένης εργασίας».

Η διάταξη της ρύθμισης των απολύσεων, ατομικών ή ομαδικών, και ορισμένων παραμέτρων της μη πλήρους απασχόλησης, μαζί με το πλαίσιο καθορισμού του κατώτατου μισθού και λειτουργίας των εργασιακών σχέσεων αποτελεί, όμως, μόνο τη μια παράμετρο που καθορίζει τη χρήση του συντελεστή «εργασία» στην οικονομία. Πιο σημαντικό, τελικά, μπορεί να είναι το πλέγμα αντικινήτρων κατά της μισθωτής εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, τόσο σε σύγκριση με τις άλλες χώρες όσο και εσωτερικά σε σύγκριση με άλλες μορφές απασχόλησης όπως η αυτοαπασχόληση ή η μισθωτή εργασία στο δημόσιο, και η αργία ή η συνταξιοδότηση, ειδικά όταν είναι πρόωρη. Το πλέγμα αυτό αντικινήτρων έχει οικοδομηθεί εδώ και δεκαετίες και έχει επιβιώσει της κρίσης σχεδόν άθικτο, καθώς οι όποιες βελτιώσεις σε ορισμένες παραμέτρους του έχουν αντισταθμιστεί από τη χειροτέρευση άλλων παραμέτρων όπως είναι, ενδεικτικά μόνο, η φορολογία και η αύξηση των ήδη υψηλών σε σχέση με το μέσο όρο του ΟΟΣΑ ασφαλιστικών εισφορών. Αυτό το πλέγμα φορολογικών και ασφαλιστικών αντικινήτρων (Δελτία 17/3/2016, 24/3/2016) συνυπάρχει ως μέρος του συνολικού οικοδομήματος αναδιανομής του εισοδήματος, μαζί με άλλες παραμέτρους, όπως είναι και οι προαναφερόμενες ρυθμίσεις των εργασιακών σχέσεων. Συνήθως, όποτε συναντάται ένα τέτοιο οικοδόμημα αναδιανομής προϋπάρχουν περιορισμοί στις αγορές προϊόντων, δικτύων και το επιχειρηματικό περιβάλλον γενικότερα που περιορίζουν τον ανταγωνισμό και συνεπώς δημιουργούν τα εισοδήματα εκείνα – τις προσόδους – που αποτελούν στη συνέχεια το αντικείμενο της αναδιανομής.

Οι κανόνες με τους οποίους γίνεται αυτή η αναδιανομή είναι, συνήθως, εν πολλοίς αυθαίρετοι, περιοριστικοί χωρίς να δικαιολογούνται από το δημόσιο συμφέρον, ευάλωτοι σε διαφθορά, και, εν γένει, καταπιεστικοί και αποθαρρυντικοί για τον έντιμο και παραγωγικό εργαζόμενο και επιχειρηματία. Έτσι, συντελείται η αναδιανομή του εισοδήματος χωρίς όμως αισθητή και θετική επίπτωση στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής – άλλωστε σύμφωνα με τα σχετικά στοιχεία της Eurostat οι κοινωνικές μεταβιβάσεις εκτός συντάξεων στην Ελλάδα συνεχίζουν να έχουν από τις χαμηλότερες επιδόσεις στη μείωση της φτώχειας ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης.

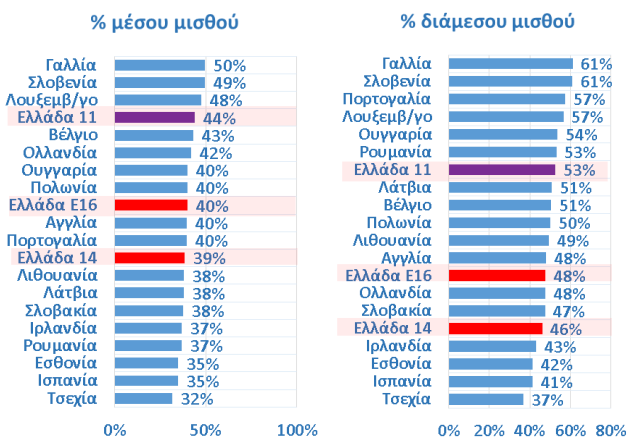
Διάγραμμα 7: Ρύθμιση πλήρους απασχόλησης ως προς απολύσεις. (Δείκτες ρύθμισης εργασίας ΟΟΣΑ, 2013)

Διάγραμμα 8: Ρύθμιση ομαδικών απολύσεων. (Δείκτες ρύθμισης εργασίας ΟΟΣΑ, 2013)

Διάγραμμα 9: Κατώτατος μισθός (OECD 2014, προσαρμογή Ελλάδα 2016 με εξέλιξη μισθών ΙΚΑ)

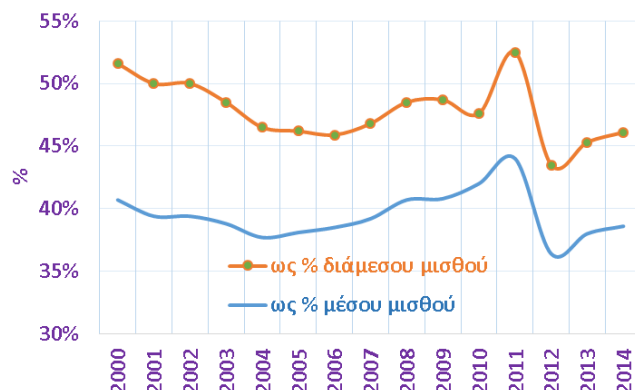
Σύμφωνα με την ανάλυση αυτή, που υποστηρίζεται από μελέτες του ΟΟΣΑ, μεταξύ άλλων, η αυστηρή ρύθμιση των αγορών προϊόντων και δικτύων και η υψηλή γραφειοκρατία, που δημιουργούν την πρόσοδο, καταρχήν συγκρατούν την ανάπτυξη, εμποδίζουν την εξέλιξη του ταλέντου και καταδικάζουν τη μη μισθολογική ανταγωνιστικότητα της χώρας σε χαμηλά επίπεδα. Η αυστηρή ρύθμιση της αγοράς εργασίας στη συνέχεια επιβάλλει επιπλέον στρεβλώσεις, οδηγώντας δυνητικά σε ακόμα χαμηλότερη απασχόληση και αποκλείοντας ειδικά τις πιο αδύναμες ομάδες από την αγορά εργασίας. Δεν αποτελούν όμως τον κύριο λόγο που συγκρατεί την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Συνεπώς, δεν αποτελεί έκπληξη ότι πρόσφατες μελέτες του ΟΟΣΑ, για παράδειγμα, συστήνουν ως μεταρρυθμιστική στρατηγική την εκκίνηση, πρώτα, των μεταρρυθμίσεων σε αγορές προϊόντων, δικτύων, υπηρεσιών και το επιχειρηματικό περιβάλλον, γενικότερα, και σε συνδυασμό με αυτές τις μεταρρυθμίσεις που οδηγούν σε ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων εργασίας, την απελευθέρωση της αγοράς εργασίας, η οποία θα διευκολύνει την αναδιάρθρωση της οικονομίας. Μάλιστα, έτσι, η αυξημένη κινητικότητα της αγοράς εργασίας που έρχεται με την αυξημένη ευελιξία εισάγεται όταν παράλληλα δημιουργείται μια τάση καθαρής δημιουργίας θέσεων εργασίας, και όχι μείωση τους. Αντίθετα, η αποσπασματική και μερική υιοθέτηση μεταρρυθμίσεων, κατά τις μελέτες του ΟΟΣΑ, δεν οδηγεί στα επιθυμητά αποτελέσματα.

Εντός του πλαισίου αυτής της ανάλυσης, ήταν ατυχία για την Ελλάδα ότι η απομάκρυνση των παραμέτρων αυστηρής ρύθμισης της αγοράς εργασίας και η μείωση του κατώτατου μισθού (Διάγραμμα 9) δε συνοδεύτηκε από την αποφασιστική άρση των εμποδίων στην ανάπτυξη, καθώς και ότι επιπλέον οι όποιες διστακτικές μεταρρυθμίσεις στις αγορές προϊόντων και δικτύων αντισταθμίστηκαν από την αύξηση του κινδύνου χώρας και την επίπτωση του στη χρηματοδότηση της ιδιωτικής οικονομίας –εξελίξεις που μάλιστα σταδιακά διαβρώνουν την επίπτωση της μείωσης του κατώτατου μισθού που επιτεύχθηκε μετά το 2012 (Διάγραμμα 10). Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η επαναφορά των στρεβλώσεων αυτών του προσοδοθηρικού συστήματος είναι η λύση στα προβλήματα της χώρας, ειδικά στο βαθμό που στην αποδυναμωμένη από 7 χρόνια κρίσης οικονομία κάτι τέτοιο θα οδηγήσει σε μεγάλη απώλεια θέσεων εργασίας ειδικά σε πιο ευάλωτες, μικρότερες, επιχειρήσεις. Η λύση βρίσκεται στην απομάκρυνση των πρωτογενών αντικινήτρων στην ανάπτυξη, περιλαμβανομένων των στρεβλώσεων στην αγορά εργασίας, και την μείωση του κινδύνου χώρας μέσω του προγράμματος προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας που εφαρμόζεται.

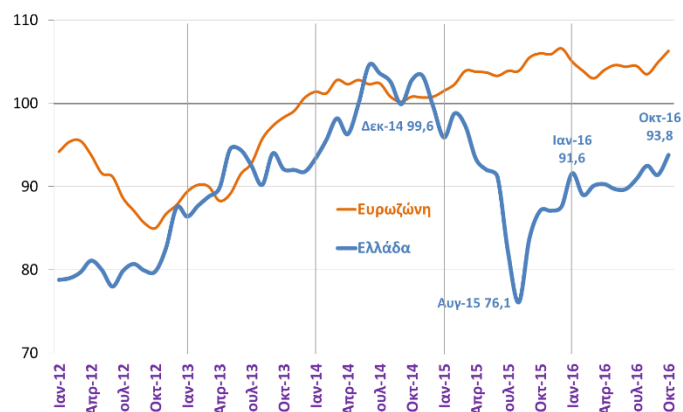
Πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις

Οικονομικό κλίμα: Βελτίωση σημείωσε ο δείκτης οικονομικού κλίματος τον Οκτώβριο του 2016, κινούμενος στις 93,8 μονάδες (έναντι 91,4 τον προηγούμενο μήνα και 87,1 μονάδες τον Οκτώβριο του 2015), κυρίως ως αποτέλεσμα της βελτίωσης των προσδοκιών στις υπηρεσίες και της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, αλλά και της βιομηχανίας. Παρά τη σταδιακή ανάκαμψη που εμφανίζει το οικονομικό κλίμα από τον Σεπτέμβριο του 2015, παραμένει κοντά στο επίπεδο που βρισκόταν το 2013 και σε μεγάλη απόσταση από το μέσο όρο της Ευρωζώνης (Διάγραμμα 11). Στη βιομηχανία, οι προβλέψεις για την εξέλιξη της παραγωγής και των πωλήσεων βελτιώνονται, χωρίς όμως ταυτόχρονη βελτίωση των εκτιμήσεων για την πορεία των εξαγωγών ή του βιβλίου παραγγελιών, ενώ ελαφρά ανοδικά κινούνται και οι προσδοκίες για την απασχόληση. Οι μικτές αυτές τάσεις αποτυπώνονται και στον δείκτη υπευθύνων προμηθειών στη μεταποίηση (PMI), ο οποίος υποχωρεί τον Οκτώβριο του 2016 στις 48,6 μονάδες από 49,2 μονάδες τον προηγούμενο μήνα (Διάγραμμα 12), με τις εκτιμήσεις για την παραγωγή και τις νέες παραγγελίες να επιδεινώνονται, την ώρα που οι προσλήψεις προσωπικού ενισχύονται εν όψει της σημαντικής μείωσης των επιπέδων ανεκτέλεστων εργασιών. Παράλληλα, στο λιανικό εμπόριο και στις κατασκευές το κλίμα υποχωρεί, ενώ η καταναλωτική

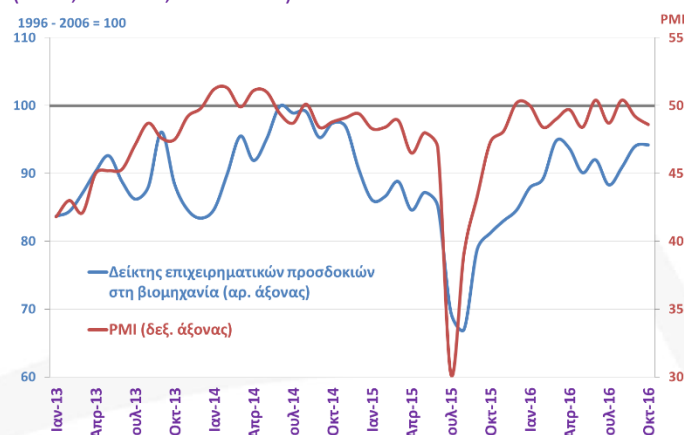
Διάγραμμα 10: Κατώτατος μισθός για την Ελλάδα, ως % μέσου και διάμεσου μισθού (ΟΟΣΑ, 2014)

Διάγραμμα 11: Δείκτης Οικονομικού κλίματος (IOBE, ΕΕ-DGECFIN, Οκτ. 2016)

Διάγραμμα 12: Δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στη βιομηχανία και PMI (IOBE, MarktIt, Οκτ. 2016)

εμπιστοσύνη ενισχύεται περαιτέρω (στις -63,6 μονάδες από -65,9 τον προηγούμενο μήνα, Διάγραμμα 13), παραμένοντας ωστόσο σε ιδιαίτερα χαμηλό επίπεδο. Παρά την όποια βελτίωση, το 71% των νοικοκυριών αναμένει ελαφρά ή αισθητή επιδείνωση της οικονομικής τους κατάστασης, το 74% προβλέπει επιδείνωση της γενικότερης οικονομικής κατάστασης και το 78% εκτιμά ότι η ανεργία θα αυξηθεί. Την ίδια ώρα οι προσδοκίες απασχόλησης βελτιώνονται στο λιανικό εμπόριο και τις υπηρεσίες αλλά υποχωρούν παραπέρα στις κατασκευές.

Λιανικές πωλήσεις: Μετά από την άνοδο του Ιουλίου του 2016 (+9,5%), οι λιανικές πωλήσεις υποχώρησαν τον Αύγουστο σε σύγκριση με τον Αύγουστο του 2015 (-2,6% και -1,7 εξαιρουμένων των καυσίμων, Διάγραμμα ΕΞ3), ως αποτέλεσμα κυρίως της πτώσης των πωλήσεων στα supermarkets (-2,6%) και στα καταστήματα τροφίμων, ποτών και καπνού (-4,5%). Αντίθετα, άνοδο συνεχίζουν να καταγράφουν οι πωλήσεις στα πολυκαταστήματα (+4,1%), τα καταστήματα ειδών ένδυσης (+1,3%) και βιβλίων/ειδών δώρου/τεχνολογικών προϊόντων (+6,6%). Συνολικά, κατά το διάστημα Ιαν – Αυγ 2016 ο γενικός δείκτης όγκου εμφανίζει πτώση -1,9% και εξαιρουμένων των καυσίμων -0,7% (Διάγραμμα 14).

Χρηματοδότηση και καταθέσεις: Η συνολική χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα συνέχισε να μειώνεται τον Σεπτέμβριο του 2016, με τον ετήσιο ρυθμό μεταβολής να διαμορφώνεται στο -1,7%, ενώ η μηνιαία καθαρή ροή χρηματοδότησης ήταν αρνητική κατά €355 εκ. Ειδικότερα, η χρηματοδότηση προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις παρουσίασε μείωση -0,2% σε ετήσια βάση, ενώ η μηνιαία καθαρή ροή ήταν αρνητική κατά €153 εκατ. (Διάγραμμα 15). Την ίδια ώρα, οι καταθέσεις των νοικοκυριών μειώθηκαν εκ νέου, παρουσιάζοντας μηνιαία ροή -€31 εκατ., έπειτα από τρεις συνεχείς μήνες θετικής ροής, γεγονός το οποίο μπορεί να συνδέεται με την έναρξη καταβολής των δόσεων του ΕΝΦΙΑ, ενώ οι καταθέσεις των επιχειρήσεων αυξήθηκαν εκ νέου, εμφανίζοντας θετική μηνιαία ροή κατά €59 εκατ.

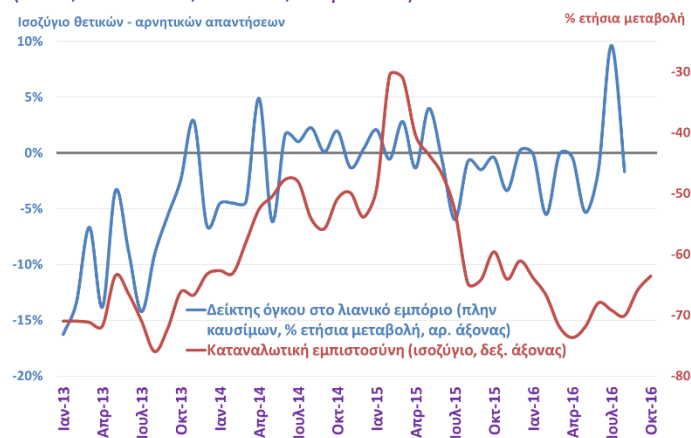
Διακίνηση επιβατών και εμπορευμάτων στα ελληνικά λιμάνια: Σύμφωνα με την έρευνα διακίνησης επιβατών και εμπορευμάτων στα ελληνικά λιμάνια που διενεργεί η ΕΛΣΤΑΤ, η συνολική διακίνηση επιβατών στους ελληνικούς λιμένες το Α΄ 3μηνο του 2016 σε σύγκριση με το Α΄ 3μηνο του 2015 παρουσίασε μείωση κατά -0,9%, έναντι μείωσης -6,3% που σημειώθηκε το Α΄ 3μηνο του 2015. Παράλληλα, η συνολική διακίνηση εμπορευμάτων παρουσίασε αύξηση κατά +0,3%, έναντι αύξησης +4,4% το Α΄ 3μηνο του 2015.

DoingBusiness 2017: Πιο χαμηλά η Ελλάδα

Η Ελλάδα για το 2017 κατατάσσεται από την έκθεση Doing Business στην 61η θέση, υποχωρώντας από την 58η πέρυσι κατά 3 θέσεις, και περιοριζόμενη στην προτελευταία θέση της ΕΕ μετά τη Μάλτα, η οποία παραμένει σε χειρότερη θέση από την Ελλάδα αν και βελτίωσε την κατάταξη της κατά 7 θέσεις ως αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων που υλοποίησε (Διάγραμμα 16). Πολλές χώρες προχώρησαν σε πολλές και σημαντικές μεταρρυθμίσεις το 2016 σε ό,τι αφορά τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα, 137 χώρες υλοποίησαν 283 μεταρρυθμίσεις, κάτι που συνιστά 20% αύξηση σε σχέση με πέρυσι. Οι πιο δημοφιλείς μεταρρυθμίσεις αφορούν την ίδρυση εταιρείας και την πληρωμή φόρων, ενώ στην Ευρώπη και Κεντρική Ασία το 96% των χωρών υλοποίησε έστω και μία μεταρρύθμιση. Η Ελλάδα καταγράφεται ότι υλοποίησε μια μεταρρύθμιση. Συγκεκριμένα, αναφέρεται ο νέος κώδικας πολιτικής δικονομίας. Στα πλαίσια αυτής της μεταρρύθμισης καταγράφεται ο περιορισμός των αναβολών στις δίκες, οι συγκεκριμένες προθεσμίες που πρέπει να τηρούνται για ορισμένα βήματα στη δικονομική διαδικασία και η μείωση της δυνατότητας αναστολής εκτέλεσης. Δυστυχώς, παρά τις θετικές αυτές εξελίξεις, η χώρα δεν κατάφερε να βελτιώσει την κατάταξη της στον δείκτη «υλοποίηση συμφωνίας»(enforcing contracts) καθώς η παράλληλη βελτίωση και άλλων χωρών στον δείκτη αυτό, λόγω των

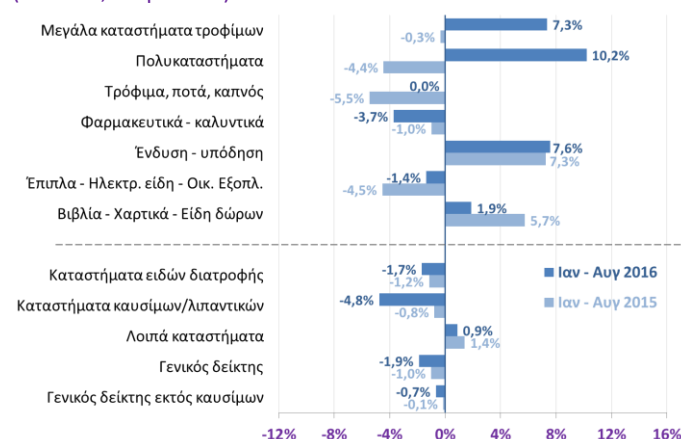
Διάγραμμα 13: Καταναλωτική εμπιστοσύνη και λιανικές πωλήσεις

(ΙΟΒΕ, Οκτ. 2016, ΕΛΣΤΑΤ, Αυγ. 2016)

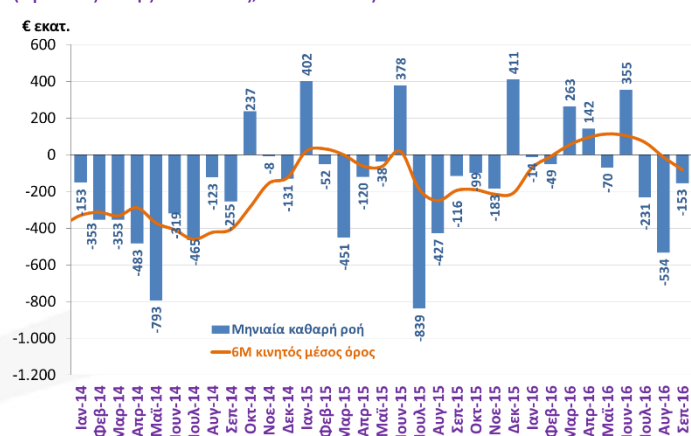
Διάγραμμα 14: Όγκος λιανικών πωλήσεων ανά κατηγορία καταστημάτων

(ΕΛΣΤΑΤ, Αυγ. 2016)

Διάγραμμα 15: Χρηματοδότηση επιχειρήσεων

(Τράπεζα της Ελλάδος, Σεπ. 2016)

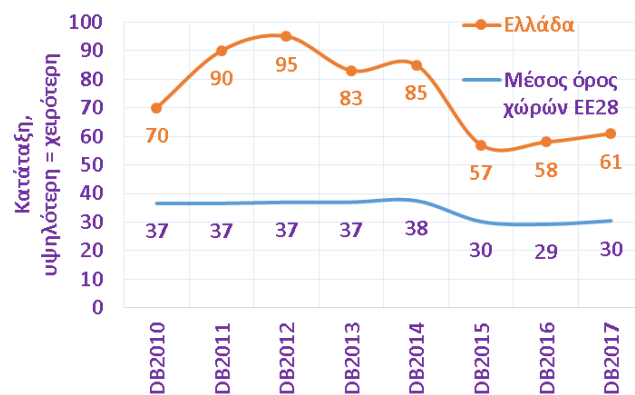
μεταρρυθμίσεων που και αυτές υιοθέτησαν, οδήγησε στην υποχώρηση της κατάταξης της χώρας, στο πεδίο αυτό, κατά δυο θέσεις στην κατάταξη 133. Έτσι, το πεδίο αυτό παραμένει από εκείνα στα οποία η χώρα έχει από τις πλέον αδύναμες, τόσο σε απόλυτο μέγεθος όσο και σε σύγκριση με τη μέση κατάταξη των άλλων χωρών της ΕΕ, επιδόσεις, μαζί με τη μεταβίβαση ακινήτου (Διάγραμμα 17). Από την άλλη, για την χώρα μας καταγράφεται και μια αρνητική εξέλιξη. Συγκεκριμένα, η χώρα υποχώρησε στην κατάταξη «πληρωμή φόρων» λόγω της αύξησης των συντελεστών, χειροτερεύοντας τη θέση της σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ και σε αυτό το πεδίο. Ειδικά σε ό,τι αφορά τη «λήψη δανείου» και την «υλοποίηση συμφωνίας» η ανάλυση του DoingBusiness σχετίζεται άμεσα και με το πτωχευτικό δίκαιο, και η χώρα συνεχίζει να έχει αδύναμες επιδόσεις σε κρίσιμες παραμέτρους της έρευνας (Δελτίο 5/11/2015).

Συνολικά, η θέση της Ελλάδας βελτιώθηκε στο πεδίο «μεταβίβαση ακινήτου» κατά 3 θέσεις, στην κατάταξη 141, δεν είχε μεταβολή στην κατάταξη στα πεδία «διεθνές εμπόριο» και «διαχείριση χρεοκοπίας» και υποχώρησε σε όλα τα άλλα πεδία που αξιολογούνται. Μόνο όμως στην περίπτωση της κατηγορίας «πληρωμή φόρων» η υποχώρηση είναι αποτέλεσμα μιας χειρότερης επίδοσης της χώρας λόγω αρνητικών πολιτικών, καθώς στα άλλα πεδία οι επιδόσεις της χώρας παρέμειναν αμετάβλητες, απλώς βελτιώθηκαν άλλες χώρες και την προσπέρασαν στην κατάταξη. Η παρατήρηση αυτή υπογραμμίζει την ανάγκη να μην εξετάζουμε την πρόοδο των μεταρρυθμίσεων ως απόλυτη άσκηση ως προς την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η χώρα, αλλά ως μια άσκηση που συνέχεια συγκρίνεται και με τις πρωτοβουλίες που λαμβάνουν οι άλλες χώρες.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει ο νέος δείκτης, που εντάσσεται στο πεδίο «πληρωμή φόρων» και που αφορά τη διαδικασία μετά την υποβολή φορολογικής δήλωσης. Η επίδοση της χώρας μας στο δείκτη αυτό είναι σχετικά χαμηλή, όπως και συνολικά για το δείκτη «πληρωμή φόρων». Στην υποθετική άσκηση που αξιολογείται, μετά την προθεσμία υποβολής δήλωσης, αλλά εντός της περιόδου που γίνεται έλεγχος, η εταιρεία ανακαλύπτει ένα λάθος που στην αρχική δήλωση ΦΠΑ και φόρου εισοδήματος, με τη διόρθωση του λάθους να συνεπάγεται επιστροφή ΦΠΑ και πληρωμή υψηλότερου φόρου εισοδήματος. Σε αυτό το σενάριο ο νέος αυτός δείκτης εξετάζει, μεταξύ άλλων, αν είναι πιθανός ο έλεγχος της εφορίας μετά από μια αίτηση επιστροφής φόρου για τον ΦΠΑ (πιθανός στη χώρα μας) και μετά την υποβολή τροποποιητικής δήλωσης που οδηγεί σε αυξημένα φορολογητέα επιχειρηματικά κέρδη (όχι πιθανός στη χώρα μας), το χρόνο για την επιστροφή ΦΠΑ (27 εβδομάδες) και τις ώρες συμμόρφωσης που χρειάζεται η διαδικασία επιστροφής ΦΠΑ (περίπου 17 ώρες). Βαθμολογείται και η δομή του τρόπου άσκησης προσφυγών, περιλαμβανομένης της ανεξαρτησίας των φορολογικών αρχών και της δημοσιοποίησης των κανόνων άσκησης προσφυγής. Στα θετικά της Ελλάδας καταγράφονται η ανεξαρτησία των αρχών στις οποίες μπορεί να γίνει έφεση και η εύκολα προσβάσιμη πληροφορία για τις εφέσεις. Όπως στις περίπου μισές χώρες της ΕΕ (13 από τις 28 – σημειώνεται όμως ότι για τις 15 από τις 28 αυτό δεν ισχύει) η επιστροφή ΦΠΑ είναι πιθανό να ενεργοποιήσει έλεγχο, ενώ ακολουθώντας την πλειοψηφία των χωρών της ΕΕ (25/28) η πληρωμή παραπάνω φόρου εισοδήματος δεν είναι πιθανό να συνοδευτεί από έλεγχο. Κυρίως, όμως, ο χρόνος πληρωμής της επιστροφής ΦΠΑ είναι πολύ μεγάλος (ο 3ος μεγαλύτερος στην Ε.Ε. μετά την Ιταλία και Μάλτα) ενώ και η διαδικασία συμπλήρωσης της τροποποιητικής δήλωσης ΦΠΑ, με όλα τα δικαιολογητικά που πρέπει να τη συνοδεύουν, είναι απαιτητική ως προς το χρόνο διεκπεραίωσης (Διάγραμμα 18).

Διάγραμμα 16: Κατάταξη στον δείκτη DoingBusiness

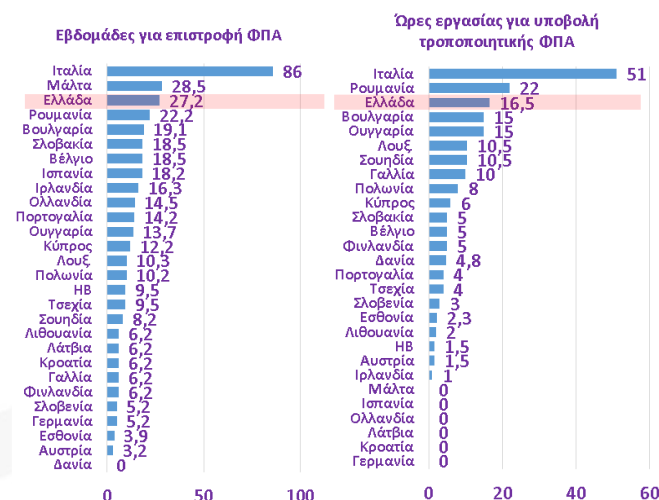
(DoingBusiness 2017, υψηλότερο=χειρότερο. Συγκρίσιμος αριθμός χωρών)

Διάγραμμα 17: Κατάταξη Ελλάδας στους επιμέρους δείκτες DoingBusiness 2017 (DoingBusiness 2017, υψηλότερο=χειρότερο)

Διάγραμμα 18: Χρόνος για συμπλήρωση τροποποιητικής δήλωσης ΦΠΑ και αναμενόμενος χρόνος για πληρωμή επιστροφής ΦΠΑ (DoingBusiness 2017)

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

Ενεργητικό € 435δισ. 72% συνόλου*	Ίδια κεφάλαια € 58 δισ. 44% συνόλου*	Πωλήσεις € 77 δισ. 46% συνόλου*	Προ φόρων κέρδη € 2,4 δισ. ** 44% κερδών***
Εργαζόμενοι 220.000	Μισθοί € 4,6 δισ.	Ασφαλ. εισφορές € 2 δισ.	Φόρος επί κερδών € 1,6 δισ.

* Άθροισμα δημοσιευμένων ισολογισμών ΑΕ και ΕΠΕ

** Άθροισμα κερδών και ζημιών όλων των επιχειρήσεων

*** Φορολογητέα κέρδη κερδοφόρων επιχειρήσεων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει.

Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής.

Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα

T: 211 5006 000

F: 210 3222 929

E: info@sev.org.gr

www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation of Enterprises

168, Avenue de Cortenberg

B-1000 Bruxelles

M: +32 (0) 494 46 95 24

E: sevbrussels@proximus.be

Ακολουθήστε μας στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης:

